St. 20 Maribor, dne 19 maja 1910. Tečaj XLIV.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta štev. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta štev. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Nezaprte reklamacije so poštnine proste.

Tri milijone za učiteljstvo!

Sedaj je beseda izgovorjena! V glasilu naših liberalnih učiteljev, „Učiteljskem Tovarišu“, št. 16, se izreka to učiteljstvo proti obstrukciji slovenskih poslancev v deželnem zboru, ker hoče in želi zvišanja svojih plač. To pa se ne more zgoditi, dokler deželni zbor štajerski zopet ne dela.

In čujte, slovenski kmetje! Ureditev učiteljskih plač bi stala 3 milijone kron. Zaradi teh treh milijonov bi naj naši poslanci pustili gospodarsko zanemarjati Spodnji Štajer, bi naj izročili šolstvo nemškim nacionalcem, slovenske občine nemškim mestom, ter v deželnem zboru zatajili svoj slovenski jezik. Vse to izdajalsko delo bi naj storili poslanci, da lahko osrečijo učiteljstvo s tremi milijoni in novimi davki.

Ne učiteljskemu stanu, ampak liberalnemu štajerskemu učiteljstvu kličemo: Fej vam, podle, podkupljive duše! Niste vredne, da sije solnce božje na take iškarijote!

Sedaj tudi vemo, zakaj liberalna stranka tako zahrbtno nastopa proti obstrukciji. Ker se nahaja v tej izdajalski, efialtski družbi.

Slovenska Straža.

Naši narodni nasprotniki, Nemci na severu, in Italijani na jugu, se zaganjajo z vedno rastočo silovitostjo v naše slovenske kraje. Satanski so njih naklepi. Vzeti nam hočejo zaklad sv. vere, in naše kraje poluteraniti, kakor nam kažejo to najnovejši dogodki v St. Ilju v Slov. gor., kjer nemško napadalno društvo Südmark pokupi vsa slovenska posestva ter naseljuje na njih luterane iz nemškega rajha. Vzeti nam hočejo našo zemljo, izpodriniti Slovence z njihovih posestev in domov, ter jo izročiti svojim nemškim sobratom. Vzeti nam hočejo tudi naš jezik, ponemčiti naše kraje, in iz naše lepe slovenske domovine narediti nemško deželo.

Ničvreden je sin, ki ne brani časti in imetja svoje matere. In tako bi bili tudi mi ničvredni in zaničevanja vredni, ako bi ne branili nasproti tujim napadom dedščine, ki smo jo sprejeli od svoje slovenske matere, sv. vere, slovenske govorice in slovenske zemlje. Zato je bilo le samoumevno, da so se slovenski rodoljubi, ki z bojaznijo gledajo vedno pogosteje nemške napade na naše ozemlje, združili, in si ustanovili društvo, da bi s skupnimi močmi odbijali sovražne napade. Društvu so dali pomenljivo ime „Slovenska Straža“, in dne 11. maja je bil ustanovni shod tega društva v Ljubljani.

Molitev.

Ob 8. uri so se zbrali zborovalci v frančiškanski cerkvi, da z molitvijo k Vsemogočnemu zapričnejo delo. Cerkev oo. frančiškanov je bila čarobno razsvetljena. Sv. mašo je služil č. g. Luka Smolnikar, podpredsednik ljubljanske S. K. S. Z. Krasno je popeval pri sv. maši pevski zbor „Ljubljane“.

Dr. Šusteršič otvori zborovanje.

Ob 10. uri dopoldne je otvoril voditelj Vseslov. Ljudske Stranke dr. Šusteršič zborovanje. Velika dvorana hotela Union je bila polna zborovalcev, ki so prihiteli, da prisostvujejo ustanovitvi društva, ki naj prinese trpečim obmejnim Slovencem pomoč in rešitev.

Med zborovalci je bilo posebno veliko slovenskih županov. Navzoči so bili tudi državni poslanci: dr. Benkovič, Povše in Grafenauer, ter več kranjskih deželnih poslancev.

Dr. Šusteršič je v pozdravnem govoru povdarjal: Zbrali smo se, da položimo krepak in zdrav temelj novi nepolitični organizaciji slovenskega naroda. Ta organizacija se je rodila iz ideje, ki je rodila našo V. L. S. Novo naše društvo bo delovalo po načelih nesmrtnega vladike Slomšeka („Slava“-klici), katerega spomin so pričeli slovenski liberalci v svojem glasilu pred dnevi nesramno blatili. (Burni „fej“-klici.)

Dve zvezdi vodnici boste vodili novo organizacijo: ideja krščanska in zvestoba do slovenske domovine in svitlega vladarja. Po tem programu bo delovala nova organizacija, da ohrani našemu ljudstvu to, kar je njegovega. Prosili smo danes skupno kraljico Slovencev, Mater Božjo, pomoči. To nam svedoči, kako resna je ustanovitev „Slovenske Straže.“ Zastaviti hočemo vse svoje moči, da ohranimo vsaj **to, kar še imamo. Sveta nam je sleherna** ped slovenske zemlje. Daleč so segale nekdaj meje naše. Marsikateri lepi kos slovenske zemlje nam je oropal tujec. To, kar nam je še ostalo, to pa hočemo in moramo ohraniti. (Burno odobravanje.)

Zgodovinsko važen in znamenit dan je danes, ko stopi „Slovenska Straža“ na plan. Naše slovensko ljudstvo bo gotovo vedelo uvaževati velik njen pomen. Ti, „Slovenska Straža“, deluj tako, kot deluje skoz več stoletij slovensko ljudstvo: za čast božjo, čast in slavo slovenske domovine! (Viharno ploskanje.)

Volitev predsedstva.

Med burnim pritrjevanjem je bil izvoljen za predsednika zborovanju prvoboritelj koroških Slovencev, poslanec Grafenauer, za podpredsednike pa župan Thaler iz St. Ilja, župnik Ražun iz Koroške, dr. Brecelj iz Goriškega in Čok iz Trsta.

Predsednik Grafenauer v svojem govoru posebno pozdravlja v velikem številu navzoče Slovenke. Velik dan je bil, pravi govornik, ko smo se zbrali Slovenci k ustanovitvi Vseslovenske Ljudske Stranke. Danes imamo drug velik, slovesni dan, in tretji, najveličastnejši in najlepši dan še bo prišel, če Bog da. Ta dan bo dan prostosti celokupnega slovenskega ljudstva. Pri našem obrambnem delu ne besedujmo, ampak v dejanju kažimo naše delo! (Viharno odobravanje.)

Poročilo pripravljalnega odbora.

Urednik „Slovenca“, Štefe, je kot tajnik narodno-obrambnega odseka S. K. S. Z. podal obširno, zelo natančno poročilo o vseh pripravah za „Slovensko Stražo“ in o dosedanjem izvrševanju narodno-obrambnega dela naše stranke.

Govornik je povdarjal: Liberalna nestrpnost je kriva, da je prejšnja „Naša Straža“ propala. Liberalci so vrgli katoliško misleče Slovence iz odbora Ciril-Metodove družbe, ki je bila skupna last vsega slovenskega naroda. To se je zgodilo za to, da zamorejo sedaj liberalci brez kontrole družbo izkoriščati v svoje strankarske namene. Liberalci so dolžni, da sedaj sami skrbe za svoje zavode.

Če Čehi zamorejo v 9 obrambnih društvih delovati, zakaj ne bi zamogli mi Slovenci v dveh. Naša stranka točno izvršuje vse, za kar se zaveže. Izvršila bo torej tudi veliko obrambno delo. Pritegniti moramo vse ljudske sloje v obrambno društvo. Če zamore Südmarka dobiti 100.000 članov, bomo tudi Slovenci zbrali v „Slovenski Straži“ vsaj 20.000 udov. Vso našo nepolitično in politično organizacijo moramo zbrati k skupnemu delu. Skupne številke dosedanjega obrambnega sklada govore jasno, da je naša stranka storila mnogo. Še več pa je vredno agitacijsko delo naših obmejnih bratov. Poglejmo naš St. Ilj!

PODLISTEK.

Pismo iz Dalmacije.

Fr. Fink.

(Dalje.)

Od Reke do Šibenika.

Najugodnejši čas za potovanje v Dalmacijo sta meseca majnik in september. V teh mesecih se ni treba bati viharjev; „bora“ miruje in tudi „široko“ se pojavi le malokedaj. Tako vsaj zatrjuje „Vodnik po Istri in Dalmaciji.“ Prepričati pa sem se moral, da knjigam ne gre dosti verjeti. V Karneru nas je zasačil vihar, ki — toda začnimo stvar od kraja.

Koncem avgusta sva s tovarišem došla v Reko, da bi se odtod peljala s parobrodom proti jugu. Reke si nisva mogla natančneje ogledati, ker je jelo polagoma deževati. Niti zavedla se nisva, da sva politično že na ogrskih tleh. To nama je prišlo na um še-le tedaj, ko nam je natakar v kavarni prinesel za razglednice ogrske znamke.

Reka ima prav prostorno luko (pristanišče). Tu se nahajajo parobrodi različne oblike in velikosti, ki služijo izvečine za prevažanje tujcev. Vkljub slabemu vremenu sva videla tukaj popotnike iz vseh krajev sveta.

V parobrodnem uradu sva si dobila vozna listka in poiskala parobrod, kateremu se je bilo treba izročiti za kakih 20—24 ur. Parnik je bil jako star. Zato sem si ga ogledoval nekako nezaupljivo. Našo prtljago je spravil star „kameriere“ ter nam tudi pokazal našo spalno sobico, ki je bila seveda jako majhna. Iz te sobice se je prišlo v večjo skupno sobo, v obednico. Hotel sem odmakniti stol, pa ni bilo mogoče, ker so stali pritrjeni na tleh. Še-le pozneje sem uvidel potrebnost te naredbe.

Dospevši na krov, vprašamo kapitana: „Kakšno bode vreme?“ Kazoč na oblake nad obzorjem je odgovoril: „V majhni urici bo pritisnil „široko.“ Naj bodo gospodje pripravljeni; sicer ne bo tako hudo, a kdor ni navajen, tega kmalu prime morska bolezen.“

To nas ni nič kaj potolažilo in najraje bi jo bili zopet odkurili, pa ni več kazalo.

Za četrt ure se je jel parnik pomikati iz luke. Oddaljevali smo se čimdalje bolj od obrežja, gorovje je postajalo nižje in črez pol ure se je videl na obzorju le še ozek, sivkast trak.

Na nebu so se začeli poditi temni oblaki. Veter je pritiskal bolj in bolj in morje je postalo nemirno. Voda je izgubila lepo modro barvo, umazano-sivkasti valovi so se pomikali proti parniku in bele pene vrh valov niso naznanjale nič dobrega.

Dolgo časa sva opazovala s tovarišem to strašno, a vendar lepo izpremembo. Ko pa je voda parkrat pljusknila po krovu, sva jo potegnila v obednico, kjer so bili zbrani skoraj vsi sopotniki. Natakar nama je prinesel steklenico rudečega vina, kar je baje najboljše sredstvo proti morski bolezni.

Ta bolezen je na zelo slabem glasu pri popotnikih. Ne oprime se vsakega; če se je pa človeka enkrat lotila, ima potem navadno mir. Seveda so tudi izjeme.

Celo stari mornarji, ki vendar prežive mladodane vse svoje življenje na vodi, niso popolnoma varni, da se jih bolezen pri velikem viharju zopet ne polasti. Največ pa škoduje strah pred boleznijo; tudi v tem slučaju železna volja vse premore.

Naš parnik se je začel zibati na vse strani. Kako dobro je bilo sedaj, da se stol ni mogel premakniti. Drugače bi me bilo že parkrat vrglo kam v kot. Če je prišel posebno močan sunek, sva se s tovarišem malo plašno spogledala. Naposled sva se pa spravila h počitku, ker sva mislila, da na ta način bolje pretrpiva nevihto. A to ni bil počitek!

Parnik se je nagnil sedaj na eno in sedaj na drugo stran. Včasih ga je nagnilo tako naprej, da mi je bilo, kakor da bi glava zdrknila nekam v kako brezdno. Ko pa celo uro ni bilo konca, mi je jelo prihajati po malem tesno pri srcu.

Zunaj je začelo ječanje in stokanje. Vsi so klicali zdravnika.

„To je morska bolezen“, pravi tovariš, „sedaj zgrabi še naju.“ Pa sva jo vendar srečno odnesla. Kapitan je prišel za trenotek pod krov ter tolažil, da je vožnja po Karneru pri kraju in med otoki ni takšne nevarnosti.

Na počitek itak ni bilo misliti, in ker se je valovje malo pomirilo, sva šla na krov.

Krajinska slika je bila povsem nova. Od vseh strani so nas obkrožili otoki, ponajveč pusti in goli. Le v bližini naselbin je bilo videti nekaj zelenice. Za nami so prišli i drugi popotniki na krov, bledi in izmučeni. Željno se povpraševali, kedaj pridemo v Zader, glavno mesto Dalmacije, kjer nam je bilo ostati nekaj ur.

Še-le proti poldnevu smo dospeli v Zader. Mesto leži ob morju in je osobito zanimivo, ker v ozadju ni nič gorovja. Zato pa se zdi, kakor da bi bil otrok razvrstil na mizi za igračo hišice iz lesa. V Zadru je popolnoma laški življ in slovanske rodbine imajo kaj težavno stališče. Mesto ne nudi nič zanimivega, razen par zgodovinskih starin.

Druga postaja je bila mesto Šibenik. Vožnje se človek hitro naveliča, saj je otok podoben otoku, ka-